bryst er det mange som tror kan få stor betydning, og denne metoden er beskrevet og illustrert i detalj i et eget kapittel. Alt i alt er dette en godt oppdatert lærebok.

Forfatterne innleder alle kapitlene med en kort oppsummering i form av nøkkel-punkter. Det er mange figurer og illustrasjoner samt fyldige referanselister. De fleste bildene har et veldig gammelmødig, gulnet preg, og det er faktisk min største innvending. Histologiske bilder er derimot av utmerket kvalitet. Noen bilder har ingen verdi som illustrasjon, f.eks. når det gjelder påvisning av vaktpostlymfeknuter. For en som ikke vet hvordan dette ser ut, vil bildet være mer forvirrende enn oppklarende.

Papirkvaliteten er veldig bra med glanset papir. Innbindingen er god og tåler mye bruk.

Ingen av forfatterne er tidligere kjent for meg, men de skriver alle godt om hver sine emner, og det er faktisk nokså lik oppbygging og jevn vektlegging av de ulike temaene. Oppbygningen er pedagogisk god, og teksten er lett å lese. Dette er en nyttig bok som jeg kan anbefale alle leger som skal arbeide med brystkreftpasienter, kanskje spesielt for kirurger. For pasienter er den altfor avansert.

Ellen Schlichting

Avdeling for bryst- og endokrinkirurgi
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Annerledes lærebok i medisins historie

Jacalyn Duffin

History of medicine

A scandalously short introduction. 2. utg.
495 s, tab, ill. Toronto: University of Toronto Press, 2010. Pris USD 35
ISBN 978-0-8020-9556-5

Det finnes mange lærebøker i medisins historie, beregnet på lege-studenter og andre på vei inn i et helseyrke. Duffins bok skiller seg ut fra de fleste av dem, ikke minst gjennom tilnærmingen til stoffet.

Jacalyn Duffin (f. 1950) er lege og spesialist i hematologi. I tillegg er hun historiker av fag og har doktorgraden i vitenskapshistorie og vitenskapsfilosofi fra Sorbonne i Paris. I 1988 ble hun professor i medisins historie i den såkalte Hannah Chair ved Queen's University i Kingston, Ontario, Canada. Hun har omfattende undervisnings erfaring, og i 1999 kom første utgave av læreboken *History of medicine: a scandalously short introduction* ut, basert

på hennes forelesninger. Den ble straks meget populær, trykt opp seks ganger og også oversatt til koreansk, før en ny og revidert utgave nå foreligger i 2010.

Det er 16 kapitler som til sammen dekker de viktigste feltene innenfor medisins historie. Hva som skal velges ut til å være med i en lærebok, vil være en vurderingssak, men her har forfatteren åpenbart bestemt seg for å drøfte historiske emner som går ut over seg selv, og som egner seg til å belyse generelle trekk og prosesser.

Man merker hele tiden at Duffin både har legens og historikerens tenkemåte, og at målgruppen er studenter som skal arbeide med aktuelle helseproblemer. Det er riktignok en kronologi i stoffet, slik at f.eks. både de gamle grekerne og Gro Harlem Brundtland er omtalt, men kapitlene er tematiske og etterlater leseren med næring til strukturert refleksjon. Hun hjelper også til med denne refleksjonen ved å angi en liste over læringsmål for hvert kapittel. Det er ikke literaturlister, men leserne henvises til bokens egen hjemmeside, <http://histmed.ca>, som er en bibliografisk nøkkel til videre lesning.

Forfatterens mål er å fremme forståelsen av historiens betydning for arbeid med nåtidig medisin og å gi en viss kritisk holdning til den dogmatiske karakteren øvrig undervisning i medisin kan ha. Dette lykkes hun bra med. Den studenten som leser denne boken, vil garantert få aha-opplevelser også i andre fag. Boken er konstruert slik at den kan benyttes både som pensum ved en gammeldags forelesningsserie – hvilket mange mener fortsatt er den beste måten å formidle medisins historie på – og ved integrerte studieplaner der medisins historie blir undervist som små drypp hele veien.

Kapittel 16 om medisins historisk forskningsarbeid bør være obligatorisk lesning for studenter som skal skrive spesialoppgave.

Er det noen ankepunkter? Boken er, tross sin spennvidde, nokså knyttet til anglo-amerikansk medisin. Dette kan imidlertid utnyttes pedagogisk ved at man i undervisningen engasjerer studentene og får dem til å se på temaene i den nasjonale, f.eks. norske, konteksten.

Jeg synes undertittelen er litt rar: *A scandalously short introduction*. Den stemmer ikke. Som lærebok er den ikke *scandalously short*, men passe stor, konsis og grei.

Anbefales!

Øivind Larsen

Institutt for helse og samfunn
Universitetet i Oslo

Hvordan få flest mulig til å donere organer?

Jason T. Siegel, Eusebio M. Alvaro

Understanding organ donation

Applied behavioral science perspective. 392 s, tab, ill. Chichester: Wiley-Blackwell, 2009.

Pris GBP 75

ISBN 978-1-4051-9213-2

Det er mangel på organer for transplantasjon. Hva er den beste fremgangsmåten for å rekruttere flest mulig til å bli organdonorer? Er det bedre med donorkort enn med sentrale donorregistre? Hvordan skal man klare

å øke donasjonen i minoritetsgrupper, som ofte skiller seg ut kulturelt og sosialt? Dette er hovedspørsmålene i denne boken, hvor målgruppen er forskere og helsepersonell som er involvert i organdonasjon og rekruttering. Boken er basert på presentasjonene ved et årlig symposium i anvendt sosialpsykologi ved Claremont Graduate University i California, USA. Redaktørene og bidragsyterne har mange års erfaring med forskning og rekrutteringsarbeid.

Med unntak av ett kapittel handler boken om organer fra avdøde, og den baserer seg på nordamerikanske forhold. I USA har statene noe ulik lovgiving og praksis, der det varierer hvorvidt donorkort og merkede sertifikater er juridisk bindende. I to innledende kapitler gir man på forskjellig måte en god oversikt over organdonasjon (i USA) og metoder for rekruttering av donorer.

Forfatterne ser i hovedsak på tre typer intervensjoner: gjennom media, mot bestemte samfunnsgrupper og i organisasjoner (helsevesenet og frivillige organisasjoner). Intervensjonene kan være kampanjer, informasjonsspredning, undervisningsopplegg og overtalestetnikker, og de bygger på ulike modeller innen anvendt sosialpsykologi og atferdsfag. I tillegg drøfter forfatterne ulike metoder for å måle og vurdere utbytte av intervensjoner for å høyne antallet donorer.

Hva virker? Hvordan får vi flere organdonorer? Man viser at flere tiltak synes effektive, uten at noen peker seg ut spesielt. Ulike tiltak kan også sammen gi økt antall organer.

Selv om lovgivingen, helsevesenet og mediesituasjonen er forskjellig i Norge og USA, kan boken gi oss nyttige innspill til hvordan vi i Norge bedre kan bidra til at befolkningen får et mer bevisst forhold til organdonasjon. Det jeg savner mest, er en åpen diskusjon av premissene for intervensjonene og metodene: Er det riktig

å rekruttere donorer for enhver pris, og hvor langt skal man gå når det gjelder overtalelse? Hvor går grensen mellom sofistikert undervisningsbasert overtalelse og manipulasjon?

Forfatterne viser blant annet hvordan en storstilt og godt planlagt intervensjon for å øke rekrutteringen blant den asiatiske delen av befolkningen ble totalt undergravd av medieoppslag om ulovlig høsting og salg av organer ved et sykehus. Det understreker hvilket grunnstoff organ-donasjon er laget av: tillit.

Bjørn Hofmann

Høgskolen i Gjøvik og Universitetet i Oslo

Tatovering og piercing – ikke uten risiko

Christa de Cuyper, Maria-Luisa Pérez-Cotapos, red.

Dermatologic complications with body art

Tattoos, piercings and permanent make-up.

110 s, tab, ill. Heidelberg: Springer, 2010.

Pris EUR 75

ISBN 978-3-642-03291-2

Folk tatoverer seg av mange grunner: for å markere tilhørighet til gruppe, støtte til fotballag, begeistring for rockeband, protest mot noe, alt eller intet, eller rett og slett fordi man synes det er pent. Tato-

veringer er blitt mye vanligere de siste årene, også blant «alminnelig» ungdom. Det samme gjelder piercing – smykker gjennom hull laget i hud, øre, nese, tunge eller andre organer. Tatovering og piercing har gått fra å være et subkulturelt fenomen til å bli «mainstream». Likevel kan tatovering og piercing fortsatt være assosiert med risikoatferd, tilpasningsvansker eller psykiske plager.

Tatovering og piercing er i seg selv ikke risikofritt. Denne boken omhandler mulige hudkomplikasjoner etter tatovering, piercing og andre former for kroppsdekorerings – eller kroppskunst, som det også kalles. Forfatterne er hudleger med særlig interesse for, og erfaring med, emnet. Boken er kort, bare 110 relativt store sider. Teksten er godt illustrert og med fylldige referanselister over relevante, vitenskapelige artikler. Først omtaler forfatterne historiske, kulturelle og epidemiologiske aspekter ved kroppsdekorerings. Deretter beskriver de prosedyrer, materialvalg og hygieniske forholdsregler ved tatovering, inkludert permanent makeup, og ved piercing. Arrlagning (scarring), brenning (branding) og skjæring (cutting) omtales

også. Størst plass er viet de vanligste for-mene for komplikasjoner, særlig ulike infeksjoner, kontaktallergi og skjemmende arr. Granulomatøse reaksjoner og kutan vaskulitt forekommer også. Til slutt beskriver de metoder for å fjerne tatoveringer, inkludert dermabrasio, eksisjon og laserbehandling. Bruk av Q-switch-lasere har gjort det mulig å oppnå ganske pene resultater, men komplett fjerning er det sjelden man får til. Fjerning er heller ikke bivirkningsfritt.

Denne boken vil interessere hudleger og plastikkirurger som trenger kunnskap om tatovering og piercing. Selv om boken er skrevet for medisinerne i en nokså konvensjonell medisinsk publiseringsform, kan den være nyttig også for kroppsdekoreringssutøvere, som må kjenne til faren for komplikasjoner ved slike inngrep i normal hud.

Petter Gjersvik

Institutt for klinisk medisin

Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Nytenkning om smerter og funksjonssvikt

Britt Fadnes, Kirsti Leira, Per Brodal

Læringsnøkkelen

Om samspillet mellom bevegelser, balanse og læring. 195 s, ill. Oslo: Universitetsforlaget, 2010. Pris NOK 259

ISBN 978-82-15-01372-5

Målgruppen er fysioterapeuter, pedagoger og andre grupper av helsepersonell innen psykisk og somatisk helsearbeid. Forfatterne presenterer nytt og spennende fagstoff for alle som arbeider med

pasienter med smerter og funksjonssvikt. Kunnskap innen nevrobiologi brukes som grunnlag for å utvikle balanse- og oppmerksomhetstrening. De gir eksempler på hvordan pasienter kan redusere sine smerter og bedre funksjonen gjennom å gjøre enkle, klart definerte oppgaver hjemme.

Leger vil ha nytte av å lese kapitlene Nevrobiologi og læringsorientert fysioterapi, Smerte som tolkning av kroppens tilstand, Ny forståelse av smerte – konsekvenser for praksis, Bevegelsesforstyrrelser hos noen pasienter med nevrologiske diagnoser og Intervju med to kroppsspesialister. Det er imidlertid de to resterende kapitlene, Bevegelse, balanse og læring og Balansekode i praksis – en nøkkel til læring, som inneholder hovedbudskapet.

Noen vil oppfatte den konkrete og hver-

dagslige formidlingen av fagstoffet i disse kapitlene som lite kunnskapsbasert, men forfatterne evner å illustrere balansekode og bevegelse ved enkle, praktiske øvelser utmeislet gjennom mange års erfaring og langvarig samarbeid mellom to fysioterapeuter med psykomotorisk bakgrunn og en professor i nevroanatomi. Om denne tilnærmingen virker bedre enn tradisjonell psykomotorisk behandling eller kognitiv atferdsrettet behandling, kan ikke forfatterne gi svar på. *Læringsnøkkelen* er en videreføring av boken *Balansekode* (2006) (1).

I *Læringsnøkkelen* har forfatterne forlatt tradisjonell psykomotorisk fysioterapi, respirasjonen er ikke vektlagt, og fagets nestorer finnes ikke i referanselisten. Det er naturlig at de tar utgangspunkt i nevrobiologi for forståelse av smerte og atferdsendring. God balanse krever stadig trening, skriver forfatterne, og bevegelsene er avhengige av at det sendes ut motoriske kommandoer før det er oppstått en forstyrrelse (feedforward-kontroll). Funksjonen til enkeltmuskler blir dermed bare interessant ved ulike bevegelser. Dette kunne forfatterne ha utdypet mer fordi medisinen og fysioterapien ofte begrenser seg til forsøk på å teste og palperer enkeltmuskler og se etter avvik ved hjelp av bildediagnostikk. Det gir ikke alltid svaret på funksjonsforstyrrelsen, og *Læringsnøkkelen* befinner seg på et høyere nivå. Forfatterne beskriver hvordan relativt nye forskningsmetoder kan måle økt eller hemmet aktivitet i områder av hjernen ved smerte og forventet smerte. Selv om vår forståelse av betydningen av dette fortsatt er begrenset, er samarbeidet mellom en professor i nevroanatomi og to psykomotoriske fysioterapeuter en spennende tilnærming til et fagområde som trenger nytenkning.

Teksten er lettlest, og nevrobiologien er fremstilt på en lettfattelig måte. Boken anbefales spesielt til leger som arbeider med pasienter der smertene og funksjonsforstyrrelsen er vanskelig å forstå.

Jens Ivar Brox

Ortopedisk avdeling

Oslo universitetssykehus, Rikshospitalet

Litteratur

1. Fadnes B, Leira K. Balansekode. Oslo: Universitetsforlaget, 2006.